

CEZAEVİNDEN ÇIKAN BAZI SUÇLULAR NİÇİN YENİDEN SUÇ İŞLEMEDİR: ELAZIĞ E TİPİ CEZAEVİ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ¹

1. GİRİŞ

Suç, günümüzde ciddi bir toplumsal sorunu teşkil etmektedir. Özellikle bireylerin niçin suç işledikleri ve suç işleyenlere nasıl müdahale edilmesi gerektiği (cezalandırma ve rehabilitasyon) sorunu kriminolojide hararetli bir şekilde hala tartışılmaya devam edilmektedir. Kriminolojide tartışılan ve yoğun bir akademik ilgi konusu olmaya devam eden konu, sadece **ilk kez suç işleyenler ile sınırlı** değildir. Bunun yanı sıra cezaevine girip çıkan bazı eski suçluların/mahkûmların **yeniden suç işlemeleri de ülkemizde** giderek ciddi bir sorun olmaya – batı ülkelerindeki düzeyde olmasa da- başlamaktadır. Gelişmiş batı ülkelerinde cezaevinden çıkan suçluların önemli bir oranı (ülkelere göre farklılık arz etmekle birlikte yaklaşık olarak % 30 ile % 70 arasında değişmektedir) yeniden suç işleyerek cezaevine geri dönüş yapmaktadır. Bu da, “**tekrar suç işleme**” şeklinde kavramsallaştırılabileceğimiz yeni bir sorun ile karşı karşıya olduğumuz anlamına gelmektedir. Bu nedenle **cezaevinden çıkan bazı bireylerin niçin yeniden suç işledikleri ve hangi özelliklere sahip bireylerin daha çok suç işlediklerini** saptamak önemlidir. Bu bildiride, Elazığ E-Tipi cezaevinde yapılan bir çalışmanın bulgularından (bkz. Kızmaz, 2006) hareketle yeniden suçlulukta etkili olan faktörler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Cezaevinden tahliye olan veya salıverilen suçluların neden yeniden suç işleyerek cezaevine döndükleri sorunu hep bir merak konusu olmuştur. Bu bildiri de, bu sorunun yanıtı verilmeye çalışılacaktır.

2. YENİDEN SUÇLULUKTA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Cezaevinden çıktıktan sonra tekrar suç işleyip cezaevine konulan suçlular üzerine yapılan bu çalışmada mükerrer suçluluğun en belirleyici özellikler olarak şunlar saptanmıştır.

2.1. Erken yaşlarda suç işlemeye başlamış olmaları: Cezaevinden tahliye olanlardan suç işleyip tekrar cezaevine dönenler içerisinde ergen ve genç yaş grubunda yer alanlar ağırlığı oluşturmaktadır. Bireyin sıklıkla suç işlemesinin veya suç eylemini sonlandırmamasının önde gelen önemli bir

¹ Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fak. Sosyoloji Bölümü

nedeni; bireylerin çok erken yaşlarda suç işlemeye başlamaları ve aynı şekilde erken yaşlarda cezaevi ortamı ile tanışmalarıdır. Konuya ilişkin yapılan uluslararası çalışmalar (Örneğin bkz. Dembo v.d., 1991; Ganzer ve Sarason, 1973; Hanson v.d., 1984; Wiersen ve Forehand, 1995; Cottle v.d., 2001; Myner v.d., 1998: 66; Katsiyannis v.d., 2004; Blumstein v.d., 1986; Farrington v.d., 1991; Patterson, Crosby ve Vuchinich, 1992;) da bu saptamayı doğrulamaktadır. Diğer bir ifade ile suça erken yaşlarda başlamak ve erken dönemlerde cezaevine girmek (tutuklanma ve mahkumiyet alma), sıklıkla suç işlemenin ve suçluluk süresinin veya kariyerinin de (bkz: Blumstein v.d., 1982; LeBlanc ve Frechette, 1989; Tracy ve K. Kempf-Leonard, 1996; Piquore v.d., 2004; Farrington, 1997) uzun süreceğinin önemli bir göstergesidir. Erken yaşlarda suç eylemi ve yaptırımı ile karşılaşan bireylerin kronik suçlulara dönüşmelerinin en önemli nedeni; erken yaşlarda suç işlemenin ve tutuklanmanın, suçluluğu pekiştirici bir etki yapması ile açıklanabilir. Erken yaşlarda kazanılan suçluluk eğiliminin kalıcılığı daha olasıdır ve aynı şekilde erken yaşlarda cezaevine giren bireylerin cezaevinde kaldıkları süre içerisinde suçlu bireylerle kurdukları yakın birlikteliklerin, onların daha çok kriminalleşme eğilimi kazanmalarına yol açabilmektedir. Örneğin; Farrington (1992: 67) Londra’da yaptığı bir araştırmada, 10-16 yaşları arasında tutuklanan suçlu çocukların yaklaşık 3/4’ünün (% 73), 17-24 yaş grubunda yeniden tutuklanmış oldukları bulgusunu elde etmiştir. Aynı şekilde başka bir araştırmada, 15 yaşına varmadan herhangi bir suçtan dolayı suç kaydı olan erkeklerin yaklaşık % 70’i, 15 ve 20 yaş kategorileri arasında tekrar suç işledikleri saptanmıştır (Farrington ve Wikstrom, 1994: 67). Bu bulguların ortaya koyduğu en önemli sonuç; çocuk yaştaki suç yoğunluğunun veya frekansının, yetişkin dönemindeki suçluluğun etkili bir göstergesi olmasıdır (Farrington ve Wikstrom, 1994: 67). Wolfgang, Figlio ve Sellin (1972) de, çocuk yaştaki suçlu olmanın, erişkinlikte (adult) suç işleme şansını yaklaşık üçte bir buçuk oranında arttırdığını ileri sürmektedirler (Loza, 2003:182).

2.2. Suç işlemeye başlarken bekar olmaları ve sonraki dönemlerde de bekarlık statüsünün devam etmesi: Bekarların, evli olanlara kıyasla daha fazla suç işledikleri bilinen bir gerçektir. Aynı şekilde cezaevinden salıverilen suçlulardan tekrar suç işleme oranı evlilere kıyasla bekar olanlarda daha yüksektir. Bunun önde gelen bir nedeni, evli olanların toplumsal uyumlarının ve dolayısıyla toplumsal yaşama dahil olmalarının daha mümkün olmasıdır. Çünkü evli olma ve aile rollerine sahip olma, bireylerin toplumla örtüşen davranışlar sergilemelerinde veya suçlu kimliğin değişiminde etkili olabilmektedir. Bu açıdan aile, cezaevinden çıkan

bireylerin toplumla yeniden bütünleşmelerini sağlayan önemli bir kurum işlevini görmektedir.

2.3. Okulla ilişkilerinin kesilmesi ve düşük öğrenim düzeyine sahip olmaları: Düşük düzeydeki öğrenimin ve okulu terk etmenin/okuldan atılmanın, okula ve öğretmenlerine karşı güçlü bir bağlılık hissi duymamanın, mükerrer suçluluğun önemli bir göstergesi olduğu söylenebilir. Eğitim ve suç arasındaki çizgiyi belirleyen temel ölçüt kısmen; bireylerin eğitimi gelecekleri olarak görüp görmemeleri veya önemseyip önemsemeyecekleri yönündeki tavırlarına bağlı olarak belirlenmektedir. Çünkü, eğitim ile gelecek arasında kurulabilecek bir ilişki, bireyleri suç işlemekten alıkoyacaktır.

2.4. Suç kariyerine özellikle hırsızlık gibi mala yönelik suçları işleyerek başlamak: Hırsızlık suçlarını işleyerek kriminal dünyaya giriş yapan suçluların, suçluluk frekansları daha yoğun olur ve aynı şekilde suçun tekrarlanma olasılığı daha yüksek düzeyde gelişmektedir. Bu nedenle mükerrer suçluluğu etkileyen önemli faktörlerden biri, ilk işlenen suçun türüdür. Çok sayıda araştırma (bkz.Myner v.d., 1998; Dembo ve Schmeidler, 2003: 204; Cottle v.d., 2001: 369) işlenen ilk suç türünün, gelecekte yeniden suçun işlenip işlenmemesinde güçlü bir gösterge olduğunu belirlemiştir. Bu nedenle daha önceden işlenen suçun türünün, bireyin gelecekte yeniden suça yönelip yönelmemesinde etkili olduğu söylenebilir. Mükerrer suçluların büyük bir kısmının genelde ilk işledikleri suçlarının başında, hırsızlık suçları gelmektedir. İlgili literatüre bakıldığında genelde, işledikleri suç türleri açısından mükerrer suçluların, mükerrer olmayan suçlulara kıyasla daha çok mala yönelik suçları işledikleri görülmektedir (bkz.Myner v.d., 1998:67). Eisenberg (1986) de, yeniden suçluluk oranının en çok mala yönelik suçlarda gerçekleştiğini saptamıştır. Yaralama, cinayet, uyuşturucu ve diğer suçları işleyen bireylerin de gelecekte tekrar suç işleme olasılıklarının söz konusu olmakla birlikte özellikle mala yönelik suçlarda bu olasılığın daha güçlü olduğu söylenebilir.

Özellikle çocukluk döneminde başlanılan bazı ufak tefek hırsızlıklar yerini daha ciddi hırsızlıklara bırakmaktadır. Suç eğilimini kazanan bireyin giderek profesyonelleşmesi, suçun kalıcılaşmasına ve sıklıkla tekrar etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle suçluların suçu meslek edinme süreçleri basit suçlardan profesyonel suçlara doğru bir seyir izlemektedir.

2.5. Çocukluk Döneminde yaşanan sorunlar ve çatışmalı aile ortamının varlığı: Kriminal eğilimin oluşmasında en riskli dönem, hiç

kuşkusuz çocukluk dönemidir. Öyle ki, yetişkinlik dönemindeki suçluluk yapısının varlığı, büyük ölçüde çocukluk dönemindeki antisosyal yapının bir devamı olarak görülmektedir. Robins (1979), yetişkin antisosyal davranışına, çocukluk antisosyal davranışının yol açtığını ileri sürerek, antisosyal kişiliğin kökeninin çocukluk döneminde aranması gerektiğini ileri sürmektedir.

Görüştüğümüz suçlular da, suçluların çoğunluğunun çocukluk dönemlerinde bazı antisosyal davranışlar (ebeveyn ile anlaşmazlıklar, ufak çapta hırsızlık yapma, yalan söyleme, şiddet veya agresif davranış geliştirme v.b) sergilemiş olduklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde araştırma grubundaki suçluların önemli bir oranı, daha önceden de belirtildiği gibi, suç işlemeye çocukluk dönemlerinde başlamışlardır. Bu da, mükerrer suçluluk ile çocukluk dönemindeki antisosyal yapı arasında bir ilişkinin var olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Görüşme esnasında suçluların önemli bir oranının çocukluk dönemlerinde ufak tefek hırsızlıklar yaptıklarını, kavga ettiklerini, bazı yaralama olaylarına karıştıklarını, okuldan ve evden kaçtıklarını, yalan söylediklerini ve ebeveynlerine karşı geldiklerini dile getirmişlerdir. Suçluların, çocukluk dönemlerine ilişkin olarak yukarıda belirtilen bazı antisosyal davranış sergiledikleri yönündeki açıklamaları, suçluluğun gelişiminde çocukluk döneminin önemini ortaya koymaktadır.

2. 6. Ailede başka suçlu bireylerin var olması: Suçluların yarısından fazlası aile bireyleri içerisinde kendilerinden başka suç işleyenlerin olduğunu (ağırlıklı olarak baba ve erkek kardeş) belirtmişlerdir. Bu saptama, görüşülen suçluların ailelerinde başka suçluların olması suçun tekrarlanma olasılığını arttırdığını göstermektedir. Anlaşıldığı kadarıyla aile bireylerinden veya ebeveynlerden birinin suçlu olması, suç eylemlerinin taklit edilmesini ve suçun müzminleşmesini olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle ailede başka suçlu bireylerin var olması, aile içindeki diğer bireylerin de kriminal bir eğilim kazanmalarına katkı yapmakla birlikte mükerrer suçluluğun da güçlü bir göstergedir. Konuya ilişkin yapılmış bazı araştırmalar (bkz. Robins, 1979; Mccord, 1977, Wilson ve Herrnstein, 1985 gibi) suç ve antisosyal davranışlar sergileyen ve alkolik olan ebeveynlerinin, çocuklarının da suçlu olma eğilimi taşıyacakları ve ebeveynlerin tutuklanmalarının, çocuklarının da tutuklanma eğilimini ve olasılığını arttırdığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede, ebeveynlerin mahkum olmalarının, çocuklarının da suçlu olmalarının habercisi/öngörücüsü olduğu ileri sürülmektedir (Bkz. Farrington, 1996: 92-93; Farrington, 1997: 389-390; West ve Farrington, 1973). Bu çerçevede; ailede suç işleyen, antisosyal davranış sergileyen ve mahkûm olan ebeveynlerin varlığı aynı zamanda, kendi çocuklarının da

suçlu ve mahkum olmalarında ciddi bir risk teşkil etmenin yanı sıra, kronik suçluluğun da önemli bir belirleyicisi veya habercisi olduğu ileri sürülebilir.

Patterson ve meslektaşları (1991) da yaptıkları çalışmalarda, suça erken başlayan bireylerin suçluluk nedenlerinin temelinde aileye ilişkin sorunlarının olduğunu ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, çocukluk dönemlerindeki ebeveynsel yetersizlikler/kusurlar, suçluluğun başlangıcında etkili olan unsurlar olmasının yanı sıra suçluluk kariyerinin devam etmesinde de benzer etkiye bulunmaktadır. Aynı şekilde onlara göre, ebeveynsel sorunlarla bağlantılı olarak çocuklarda ortaya çıkan bazı uyumsuz davranışlar, adölesan döneminde onları sapkın arkadaşlarla ilişki kurmaya yönelterek, kriminalleşmelerini sağlamaktadır.

2.7. Suçluların, kronik bir suçlu arkadaş grubuna sahip olmaları ve bu suçlu grupla olan ilişkisinin devam etmesi: Suç işleyen akran veya arkadaş grubunun varlığı, bireylerin hem suç işlemeye başlamalarında, hem de suç işleme davranışını sürdürmelerinde güçlü bir göstergedir. Suçlular, genelde kendileri gibi suçlu olan ve cezaevine girip çıkan bireylerle arkadaşlık yapmaktadırlar. Sosyal öğrenme, ayırıcı bileşenler ve gelişimsel kuramlar gibi bazı teoriler de suçluluğun nedensel açıklamasını suçlu akran etkileşimi üzerinden açıklamaktadırlar. Ayırıcı birleşimler kuramı (Sutherland, 1947), suçlu bireylerin etkisine açık olmayı, suç davranışının ortaya çıkmasına yol açtığını varsaymaktadır. Thornberry (2002) de, bireyin toplumsal unsurlara bağlılığının düşük düzeyde seyretmesi ile birlikte bireyin suçlu akran grubu ile olan ilişkisinin arttığı ve bunun da suça neden olduğunu ileri sürmektedir. Thornberry insan davranışının dolayısıyla suçluluğun, bir sosyal etkileşim sürecinde meydana geldiğini ileri sürmektedir.

Çok sayıda araştırmacı da, akran gruplarının ve bu gruplar içerisinde gerçekleşen sosyal etkileşimlerin, mükerrer/yeniden suçluluğun en etkili/güçlü göstergeleri olduğunu öne sürmektedir. Bu nedenle de Hartup, ergenler ile gençler arasındaki sapkınlığın, temelde ilk akran ilişkilerinin yönelimlerinden kestirilebileceğini ileri sürmektedir (bkz. Giordano v.d., 1986: 1171). Bu çerçevede West ve Farrington (1973)'un da belirttikleri gibi, suçlu akran gruplarının terk edilmesinin, suçluluğun sonlandırılmasına katkı yapacağı bir gerçektir.

2.8. Uyuşturucu madde kullanma alışkanlığının varlığı ve bu alışkanlığın devam etmesi: Araştırmada, mükerrer suçluların önemli bir oranının, uyuşturucu madde bağımlısı olmaları veya madde kullanmış

olmaları, mükerrer suçluluk ile madde kullanma arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle suç davranışının tekrarlanmasında etkili unsurlardan biri, madde istismarı veya madenin aşırı kullanımıdır (substance abuse). Özellikle alkol ve uyuşturucu kullanma alışkanlığının suçluların yaşamlarının güçlü ve vazgeçilmez bir parçasına dönüştüğü durumlarda, suç eylemini sonlandırmak son derece güçtür. Alkol ve uyuşturucu kullanma davranışının mükerrer suçlularda daha yaygın bir davranış olarak gözükmesinin önde gelen bir nedeni, suçu bir yaşam tarzı olarak benimsemiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile uyuşturucu veya alkol kullanmak, suçluluğun yoğunluğunu ve şiddetini belirleyen önemli bir ölçüt olmaktadır. Bazı suçluların alkol ve uyuşturucu kullanma alışkanlığının genelde küçük yaşlarda başladığı ve giderek daha da kalıcılaştığı gözlemlenmiştir.

Madde kullanmanın, gelecekte suç işlemenin öngörücüsü olduğunu saptayan çok sayıda araştırma bulunmaktadır (bkz. Benda v.d., 2001; Myner v.d., 1998; Stoolmiller ve Blechman, 2005; Gendreau, Little v.d., 1996; Dembo v.d., 1995, Roy, 1995). Gottfredson ve meslektaşları da, suç davranışının tekrarlanma riskinin, uyuşturucu kullanmayanlara nispeten uyuşturucu kullananlar arasında daha yüksek olduğunu belirtmektedirler (Bkz. Baumer, 1997:605).

2.9. Cezaevine girme sıklığının fazla olması: Araştırma grubundaki suçluların öne çıkan önemli bir özellikleri de, birden çok kez cezaevine girip çıkmalarıdır. Bu çalışmada suçluların yarısından fazlasının en az dörtten fazla kez cezaevine girdikleri saptanmıştır. Bu da, cezaevine birden çok kez girip çıkan suçluların yeniden suç işleyip cezaevlerine dönme olasılıklarının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Farrington ve Wikstrom (1994: 65) bu nedenle olsa gerek, gelecekteki suçluluk frekansının en iyi göstergesinden birinin, geçmişteki suçluluk frekansı olduğunu ileri sürmektedirler.

Cezaevine girme sıklığının yüksekliği veya tutuklanma sıklığının sürekli artma eğilimi göstermesi, onların suçluluk deneyimlerini arttırdığı gibi suçlu kişiliklerinin pekişmesinde de temel bir etkide bulunmaktadır. Bu durum onların, “kronik suçlulara” dönüşme süreçlerini hızlandırdığı veya kolaylaştırdığı söylenebilir. Çünkü bireyin cezaevine girme sıklığının artması ile bağlantılı olarak kriminal yapısı daha da güçlenmekte ve suçlu giderek daha inatçı bir suçluya dönüşmektedir.

2.10. Cezaevinde mahkumlaşma düzeyinin artması: Bireylerin sıklıkla cezaevine girmeleri ile aldıkları mahkumiyet veya cezaevinde toplam kalış sürelerinin uzaması, onların suçluluk yapılarının daha da

pekişmesine yol açabilir. Cezaevi ortamlarının kriminojenik etkisi ve suç alt-kültürünü bünyesinde barındırması cezaevinin caydırıcı etkisini zayıflatmaktadır. Bu nedenle suçlular cezaevinde kalış süresi ve cezaevindeki suçlu bireylerle bütünleşme düzeyleri arttıkça aile bireylerine olan bağlılıkları azaldıkça, suç değerlerini içselleştirme/özümseme düzeyi yükseldikçe onların kriminal yapılarının daha çok pekiştiği söylenebilir. Bu da, bireyin cezaevinde, kriminalleşme ve mahkûmlaşma düzeyinin artmasına paralel olarak cezaevinden tahliye olduktan sonra tekrar suç işleme olasılığının artmasında etkili olmaktadır.

Öyle ki cezaevine amatör olarak giren bazı suçlular cezaevinde suçlulukla ilgili olarak öğrendikleri yeni tecrübe ve becerilerle profesyonelleşerek çıkabilmektedirler. Ayrıca cezaevi tecrübesi, onları korkusuz kılmaktadır. Bu nedenle, cezaevi tecrübesi ve mahkûmlaşma düzeyi onların gelecekte daha cesur davranmalarını gerektiren suç davranışının işleme yönünde cesaret kazanmalarına neden olmaktadır. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus da, suçluların cezaevine ilk girip çıktıktan sonra artık cezaevi yaşamına kısmen de olsa alışmış olmalarıdır. Bu alışkanlık, cezaevinin sıradan bir kurum olarak algılanmasına ve suçun rahatlıkla işlenebilir bir davranış olarak görülmesine yaramaktadır.

2.11. Toplumla bütünleşme düzeylerinin zayıflaması: Suçlular sıklıkla suç işledikleri ve cezaevine girdikleri için toplumsal bağlılık düzeyleri zayıflamaktadır. Bu da, cezaevinden salıverilenlerin topluma başarılı bir giriş yapmalarını engellemektedir. Hiç kuşkusuz, cezaevinden salıverilen suçluların toplumda iş bulup bulmamaları ve toplumun bunlara yönelik tutumu da, onların topluma başarılı bir şekilde giriş yapıp yapmamalarını etkilemektedir. Bireylerin cezaevine girip çıktıktan sonra veya girme yoğunluklarına/sıklıklarına bağlı olarak onların meşru iş bulabilme olanakları da giderek azalmaktadır. Diğer bir ifade ile cezaevinden çıkan suçluların özellikle istikrarlı bir iş olanağına sahip olmaları ve toplum tarafından dışlanmamaları, onların toplumsal entegrasyonlarını artırıcı yönde etki yaptığı söylenebilir.

Bu unsurlardan ayrı olarak suçluların psikopat, anti - sosyal kişilik bozukluğu gibi ciddi kişilik bozukluğuna sahip olmaları, suçlar için öngörülen cezaların caydırıcı etkisinin zayıf olması ve suçluların rehabilite edilmeden salıverilmeleri gibi nedenler de, yeniden suçlulukta etkili olan unsurlardır.

Yukarıda belirtilen bu özellikler aynı zamanda yeniden suçluluğun öngörücü veya haberci faktörleridir. Suçluların bu değişkenlere ilişkin yapılarına bakılarak gelecekte yeniden suç işleyip işlemeyecekleri de öngörülebilmektedir. Örneğin; çocukluğun çok erken dönemlerinde suç işlemeye başlayan, bekar ve erkek olan, erken yaşlarda cezaevine giren ve aynı şekilde cezaevine girme sıklığı fazla olan, uyuşturucu madde alışkanlığı olan, ilk olarak en çok hırsızlık gibi mala yönelik suçları işleyen, suçlu bir akran grubuna sahip olan ve ciddi aile sorunları yaşayan suçluların cezaevinden tahliye olduktan sonra yeniden suç işleme olasılıkları diğer suçlulara kıyasla daha yüksektir.

3. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mükerrer suçluların genelde suçluluk kariyerlerine ufak tefek bazı suçları işleyerek (ufak düzeyde hırsızlıklar, kavga etme, yaralama gibi bazı antisosyal ve suçlu davranışlar) başladıkları söylenebilir. Suçluların ciddi aile sorunlarına sahip olmaları, suçlu değerler ve akranlarla temas yoğunluklarının fazla olması, suç işleme sıklığının fazla olması, işlenen suçların gizli kalması, suç eyleminden duyulan hazzın ve kazancın çekiciliği, ebeveyn bağlılığının yetersizliği, yasal ve geleneksel yaşam tarzlarına olan mesafenin giderek artması, alkol ve uyuşturucu bağımlılığının olması gibi etkenler onların suçluluk yapısının giderek daha çok inatçı bir hal almasına yol açmaktadır. İnatçı bir yapının oluşması, yeniden suçluluğun en güçlü nedenini oluşturmaktadır.

Cezaevinden salıverilen suçluların suç işleyerek cezaevine yeniden dönmelerine ilişkin yukarıda belirtilen nedenler 3 temel kategoride ele alınabilir:

1. Cezaevi öncesi koşullar,
2. Cezaevine girmek ve cezaevinde olmakla ilgili faktörler,
3. Cezaevi sonrası koşullar ve suçluların salıverilme sonrası bütünleşme düzeyleri,

1. Cezaevi öncesine ilişkin öne çıkan faktörler olarak; suç işlemeye başlama yaşı, anti-sosyal yapının varlığı, demografik unsurlar, uyuşturucu madde kullanma, suçlu akran grubu ile olan ilişki yoğunluğu, çalışma ile ilgili geçmiş ve aile yapısına ilişkin olumsuzluklar faktörler belirtilebilir. Cezaevi öncesine dayanan bu faktörler, gelecekte de bireylerin tekrar suç işlemelerinde etkili olabilmektedir. Çünkü bu faktörler, cezaevinden tahliye olan bireylerin toplumla bütünleşme düzeylerini önemli ölçüde etkileyen unsurlardır. Örneğin; uyuşturucu kullanma (madde istismarının)

alışkanlığının varlığı tahliye sonrası dönemde de devam etmesi, yeniden suç işlemede önemli bir risk faktörünü oluşturur. Bu nedenle madde istismarı, yeniden suçluluğun veya mükerrer suçluğun güçlü bir öngörücüsüdür. Çünkü uyuşturucu madde kullanmak, bireylerin topluma uyum sağlamalarını ve entegre olmalarını da güçleştiren önemli bir faktör olmakla birlikte, bireyde illegal eğilimi yeniden üreten ve hızlandıran bir etki yapmaktadır.

2. Cezaevine girmek ve cezaevinde olmakla ilgili unsurlar ise; cezaevinde kalma süresi, mahkûmun iyileştirici programlara olan katılımı, aile ve arkadaşlarla olan ilişkinin varlığı ve psikolojik sorunların olup olmadığı gibi hususlardır. Burada belirtilen cezaevi deneyimlerine ilişkin bu hususlar, suçluların salıverilme sonrasındaki suçluluk durumlarını etkilemektedir. Örneğin cezaevinde kalma süresinin artması, onların kriminalleşme düzeylerini arttırabilmektedir. Çünkü, bireylerin cezaevinde kalış süresi arttıkça onların toplum ve aileye olan bağlılık düzeyleri azalabilmektedir (Lynch ve Sabol, 2001). Aynı şekilde bazı araştırmacılar da, uzun süreli mahpusluğun, mahkûmların iş becerilerini ve iş olasılıklarını azalttığını (Hagan ve Dinovitzer 1999; Western v.d. 2001) ileri sürerek, yeniden suçluluk ile cezaevi deneyimi arasında ilişki kurmaktadır. Bu anlamda, cezaevleri suçlu kültür kalıpları içeren ve aynı zamanda suçlu değerler ve örüntüler ekseninde bir etkileşimi olanaklı kılan mekanlar olması nedeniyle, suçluluğun sonlanmasına etki etmekten çok, suçlu kalıplarını pekiştiren bir işlev görmektedir.

Suçlunun cezaevinde rehabilite edilmeden salıverilmesi de yeniden suçluluğun önemli bir nedeni olabilmektedir. Cezaevlerinde; bazı eğitici programların geliştirilmesi, iş becerileri ve bilişsel becerilerin kazandırılması ile uyuşturucu kullananlara yönelik suçluların iyileştirilmelerini hedefleyen programların gerçekleştirilmesi, yeniden suçluluk üzerinde azaltıcı etkide bulunduğu ileri sürülebilir. Hiç kuşkusuz burada suçluların bu programlara dahil olma veya ilgi düzeyleri de son derece önem arz etmektedir.

3. Cezaevi sonrası koşullar ve salıverilme sonrası bütünleşme düzeyleri ise suçluların topluma başarılı bir giriş yapıp yapmadıkları ile ilintili bir durumdur. Burada suçluların iş bulmaları ve toplumun suçlulara yönelik tutumu etkili olmaktadır. Özellikle istikrarlı bir iş olanağına sahip olmaları ve toplum tarafından dışlanmamaları, onların toplumsal entegrasyonlarını artırıcı yönde etki yaptığı söylenebilir. İş imkânlarının yanı sıra ayrıca bireylerin suç işleyen bireylerle veya arkadaş grubuyla

ilişkilerinin devam edip etmediği ve aile bireylerinin tutumu, suçun sonlanmasında veya tekrarlanmasında etkili olan unsurlar olmaktadır.

Sonuç olarak cezaevinden salıverilenler arasında kriminal geçmişli yoğun bir özellik arz eden bireylerin, diğer suçlulara kıyasla yeniden suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu ileri sürülebilir. Çünkü, erken yaşta suç işlemeye başlayan ve uzun süre suç işlemeye devam etmiş olan bireylerin suç davranışını terk etmeleri daha güç olabilmektedir. Bunun nedeni; suç ile ilintili olarak duyulan haz ve heyecan, kazanç beklentisi, yaşantıların ritüeller ve sahip olunan çevre gibi özellikler açısından suç olgusunun bir yaşam tarzına dönüşmüş olmasından kaynaklanmaktadır.

4. KAYNAKÇA

Baumer, Eric (1997), "Levels and Predictors of Recidivism: The Malta Experience", *Criminology*, 35: 4, 601-628

Benda, Brent B., Robert FLYnn Corwyn ve Nancy J. Toombs (2001), "Predicting "Survival" in the Community Among Persistent and Serious Juvenile Offenders: A 12-Month Follow-up Study", *Journal of Offender rehabilitation*, 32, 79-108

Blumstein, Alfred ve Paul Hsieh (1982), *The Duration of Adult Criminal Careers*, Washington, DC: National Institute of Justice

Blumstein, Alfred, Jacqueline Cohen, Jeffrey A. Roth ve Christy A. Visher (1986), *Criminal Careers and Career Criminals*, Washington, D.C: National Academy Press

Cottle, Cindy C, Ria J.Lee ve Kirk Heilbrun (2001), "The Prediction of Criminal recidivism in Juveniles", *Criminal Justice and Behavior*, 28 (3): 367 - 374

Dembo, Richard, Linda Williams, James Schmeidler, Alan Getreu ve Estrellita Berry (1991). "Recidivism Among High Risk Youths: a 2 1/2-Year Follow-up of a Cohort of Juvenile Detainees. *International Journal of the Addictions*, 26: 1197-1221

Dembo, Richard., G. Turner, Camile Chin Sue, James Schmeidler, Polly Bordon ve Darrell Manning (1995). "Predictors of Recidivism to a Juvenile Assessment Center". *International Journal of the Addictions*, 30: 1425-1452.

Dembo, Richard ve James Schmeidler (2003), "A Classification of High Risk Youths", *Crime and Delinquency*, 49 (2): 201-230

Eisenberg, M., (1986), *Release Outcome: Repeat Offenders Austin: Texas Board of Pardons and Parole*.

Farrington, David P. (1996), "The Explanation and Prevention of Youthful Offending", İç. *Delinquency and Crime: Current Theories*, (Ed.: J. David Hawkins), S. 68-148, Cambridge: Cambridge Univ. Press

Farrington, David P. (1992), "Criminal Career Research in the United Kingdom", *British Journal of Criminology*, 32: 521-536

Farrington, David P. (1997), "Human Development and Criminal Careers", İç. The Oxford Handbook of Criminology (ed. Mike Maguire, Rod Morgan ve Robert Reiner), s. 361-409, New York: Oxford University Press

Farrington, David P. ve David Hawkins (1991), "Predicting Participation, Early onset and Later Persistence in Officially Recorded Offending", Criminal Behaviour and Mental Health, 1: 1-33

Farrington, David P. ve Per-Olof H. Wikström, (1994), "Criminal Careers in London and Stockholm: A Cross- National Comparative Study", İç. Cross-National Longitudinal Research on Human Development and Criminal Behavior, (Edited: Elmar G. M. Weitekamp and Hans-Jürgen Kerner), S. 65- 89, Netherland: Kluwer Academic Pub.

Ganzer, Victor J. ve Irwin G. Sarason (1973), "Variables Associated with Recidivism Among Juvenile Delinquent", Journal of Consulting and Clinical Psychology, 40: 1-5

Gendreau, Paul, Tracy Little ve Claire Goggin (1996). "A Meta-Analysis of the Predictors of Adult Offender Recidivism: What Works!". Criminology, 34: 401-433.

Giardano, Peggy C., Stephen A. Cernkovich ve Meredith D. Pugh (1986), "Friendships and Delinquency", American Journal of Sociology, 5 : 1170-1202

Hagan, John, R. Dinovitzer (1999), "Collateral Consequences of Imprisonment for Children, Communities and Prisoners" İç. Prisons (Ed. M. Tonry, J. Petersilia), S. 121-162, Chicago: Chicago Press.

Hanson, Cindy. L., Scott W. Henggeler, William Haefele ve Douglas J. Rodick (1984). "Demographic, Individual, and Family Relationship Correlates of Serious and Repeated Crime among Adolescents and their Siblings". Journal of Consulting and Clinical Psychology, (52): 528-538. **Düzeltilmiştir**

Katsiyannis, Antonis, Dalun Zhang, David E. Barrett ve Tracy Flaska (2004) "Background and Psychosocial Variables Associated With Recidivism Among Adolescent Males: A 3 Year Investigation", Journal of Emotional and Behavioral Disorders, 12 (1): 23-29

Kızmaz, Zahir (2006), Cezaevi Müdahimleri: İnatçı Suçlular, Orion Yay.

LeBlanc, Marc Le ve Marcel Frechette (1989), Male Criminal Activity From Childhood Through Youth: Multi-level and Developmental Perspectives. New York: Springer-Verlag

Loza, Wagdy (2003), Predicting Violent and Nonviolent Recidivism of Incarcerated Male Offenders, Aggression and Violent Behavior, 8: 175-203

Lynch James.P., William.J. Sabol (2001), "Prisoner Reentry in Perspective", Urban Ins. Crime Policy Rep., Urban Inst. Washington, DC.

McCord, Joan (1977), "A Comparative Study of Two Generations of Native Americans", İ.ç. Theory in Criminology, (Ed. F. Meier), S. 83-92, Beverly Hills, CA: Sage

Myner, Julye, Santman, Jennifer, Gordan G. Cappelletty, Perlmutter F. Barry, (1998), "Variables Related to Recidivism Among Juvenile Offenders", International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 42 (1): 65-80

Patterson, Gerald R., D. Capaldi ve L. Bank (1991), "An Early Starter Model for Predicting Delinquency", İ.ç. The Development and Treatment of Childhood Aggression, (ed. D.J. Pepler ve K.H. Rubin), Hillsdale, N.J: Erlbaum

Patterson, Gerald R., L. Crosby ve S. Vuchinich (1992). "Predicting Risk for Early Police Arrest" Journal of Quantitative Criminology, 8 : 335-355.

Piquero, Alex R., Robert Brane ve Donald Lynam (2004), "Studying Criminal Career Length Through Early Adulthood Among Serious offenders", Crime and Delinquency, 50 (3): 412-435

Robins, Lee (1979), "Sturdy Childhood Predictors of Adult Antisocial Behavior: Replications From Longitudinal Studies", İ.ç. Stress and Mental Disorder, (Ed. J. E. Barrett, R. M. Rose ve G.L. Klerman), s. 219-235, New York: Raven Press

Roy, Sudipto. (1995). "Juvenile Restitution and Recidivism in a Midwestern County", Federal Probation, 59: 55-62.

Stoolmiller, Mike ve Eleine A. Blechman (2005), "Substance Use a Robust Predictors of Adolescent Recidivism", Criminal Justice and Behavior, 32 (3): 302-328

Sutherland, Edwin. H. (1947), Principles of Criminology, Philadelphia: J.B. Lippincott

Tarling, Roger (1993), Analysing Offending: Data, Models and Interpretations, London: HMSO.

Thornberry, Terence P. (2002), "Toward An Interactional Theory of Delinquency", İ.ç. Criminological Theories: Building The Past To The Future, (Ed. Suzette Cote), S. 335-354, Thousands Oaks, London: Sage Publications

Tracy, Paul E.ve K. Kempf-Leonard (1996), Continuity and Discontinuity in Criminal Careers, New York: Plenum Press.

West, Donald J. ve David P. Farrington (1973), Who Becomes Delinquent ? London: Heinemann

Western Bruce, Jeffrey R. Kling ve David F. Weiman (2001), "The Labor Market Consequences of Incarceration", Crime and Delinquency, 47: 410-427

Wierson, Michelle ve Rex Forehand, (1995). "Predicting Recidivism in Juvenile Delinquents: The Role of Mental Health Diagnoses and the Qualification of Conclusions by Race. Behaviour Research and Therapy, 33: 63-67

Wilson, James Q ve Richard J. Herrnstein (1985), Crime and Human Nature, New York: Simon and Schuster